

olmuşdur”.

Lakin çox təəssüflər olsun ki, balalarımız üçün zəngin bədii sərvət qoyub getmiş Ə. Babayevanın kitablarının bu gün kiril qrafikasında olması, həqiqətən, çox acınacaqlı haldır (“Şehrli pillələr” kitabından başqa). Əsərlərinə belə laqeyd münasibət hələ salığında qocaman yazıçını çox məyus etmişdi. Əminəm ki, lazımi təşkilatlar ömrünün 75 ilini ədəbiyyatımızın inkişafına həsr edən bu ustad sənətkarın kitablarının latın qrafikasındanəşri barədə yəqin düşünəcəklər.

ƏDƏBİYYAT

Ə. Babayeva. Hekayələr, Gənclik, Bakı, 1997

Ə. Babayeva. Şehrli pillələr, Gənclik, Bakı, 1974

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi. “Ə. Babayeva”, Ədəbiyyat qəzeti, N31, B. 2011

Ç. Fərəcov. “Bəlkə, sabah olmadı”. Azərbaycan qəzeti, N 208, B. 2015

S. Hüsevnoğlu. “Rəngli vuxular bozunca”. Ədəbiyyat qəzeti. N31. B. 2011

Səidə Bəhlul qızı Dadaşova

AVROPA RÖNESSANSININ SƏBƏB VƏ ASPEKTLƏRİ

XIV və XVI əsrlərdə mövcud olmuş Rönəssans dövrü Avropanın tarixində çox önəmli bir dövrdür.

Həmin dövürdə kilsənin ən böyük islahatçılarından biri olan Martən Lüteryalançı mömin və ruhanilərə qarşı çıxaraq ədəbiyyat və incəsənətdə böyük irəliyişə səbəb oldu.

Avropa tarixindəki bu mərhələyə Rönəssans adını İtalyan rəssam Vazari vermişdir. Rönəssans, XIV əsrdə İtaliyada, sonra XV əsrdə Almaniyada, daha sonra XVI əsrdə bütün Avropada köklənmişdir. Avropa Rönəssansının meydana çıxmasına çox önəmli hadisələr səbəb olmuşdur. Bu səbəblərdən ən önəmlisi çap

maşınının ixtirasıdır. 1453-cü ildə, Qutenberq tərəfindən çap maşınının ixtirası dövr üçün çox əhəmiyyətli oldu. Bu, kitabları çox sayda və daha asan çap etməyə, biliklərin Avropada yayılmasına imkan verdi. Kitabxanalar inkişaf etməyə başladı. Fransada krallar evlərində kitabxanalar qurdular. Kitab çapında hərəkətli metal lövhələrin tətbiqi inqilab törətmişdir. Avropada kitab istehsalı güclənmiş və bütün dünyaya geniş yayılmağa başlamışdır. O, Renessans dövrünün açarı hesab edilir. Qutenberqin icad etdiyi üsulla ilk çap olunan kitab- Bibliya öz yüksək keyfiyyəti ilə məşhurlaşmışdır.

Qutenberqin dahi ixtirası ondan ibarət idi ki, o metal hərfləri tərsinə olaraq, metaldan qabarıq şəkildə hazırlayır. Bu hərflərdən yığılan mətnləri o, sonra kağızın üzərinə çap edir.

Rönessans dövrünün yaranması üçün digər vacib bir fakt, türklərin 1453-cü ildə Konstantinopolu, (indiki İstanbulu) ələ keçirmələridir. Bu tarixi hadisə sayəsində Qərb ilə Asiya arasında ticarət əlaqələri kəsildi. Bu hadisə Qərbdən Asiyaya getmək üçün dəniz yolunun axtarışına səbəb oldu və Avropanı dünyaya, dolayısı ilə böyük kəşflərə yönləndirdi.

Polyak astronomu, riyaziyyatçı və iqtisadçısı Nikola Kopernikin kəşfi elmi və fəlsəfi fikirlərin düzgün istiqamətdə dəyişilməsində böyük rol oynadı. 1500 il ərzində dünya sistemi haqqında qədim yunan alimi Ptolemeyin nəzəriyyəsi "hökmranlıq" edirdi. Bu nəzəriyyəyə görə, Yer kürəsi kainatın mərkəzində yerləşir, Günəş və digər planetlər isə onun ətrafında fırlanır. Kopernik inqilab edərək fəlsəfi ideyaları və elmi metodları dəyişdi. Əslində, Kopernik inqilabı, XVI-XVIII əsrlərdən etibarən, bütün elmi üsulların və fəlsəfi fikirlərin çevrilməsidir. Göy cisimlərini müşahidə edən Nikola Kopernik belə bir qənaətə gəlir ki, Ptolemeyin nəzəriyyəsi yanlışdır. Otuz illik gərgin əməkdən, uzun müşahidələrdən və çətin riyazi hesablamalardan sonra Kopernik sübut etdi ki, Yer bir planetdir və bütün planetlər Günəş ətrafında fırlanır. Yer Günəş ətrafında fırlanır və bir il ərzində öz orbiti ətrafında tam dövrə vurur.

1608-ci ildə teleskopun hollandiyalılar /Z.Yansen, Y.Metsius və Q.Lippersqey/ tərəfindən ixtira olunması xəbəri hər tərəfə böyük sürətlə yayıldı. Bu xəbəri eşidən Qalileo Qaliley 1609-cu ildə müstəqil olaraq öz teleskopunu hazırlamışdır. Onun ilk teleskopu 3 dəfə böyüdüdü. Tezliklə o, bu böyütməni 32 dəfəyə çatdırmışdır. Qaliley zəmanəsinin ən qabaqcıl şəxsiyyətlərindən olub, mütərəqqi ideyaların yaranmasına təkan verən, elmi dindən ayıran, köhnəliyə qarşı mübariz olan, insanların gələcəyi üçün yeni-yeni yollar açan alim olmuşdur.

Elmin korifeyi olan Qaliley klassik fizikanın əsas banilərindən biri, astronom, riyaziyyatçı, Nikolay Kopernikin dünya sistemini müdafiə edərək inkişaf etdirən, Ptolemeyin yanlış geosentrik sistemini ifşa edən, materiya və hərəkətin əbədiliyini əsaslandıran, Aristotel fizikasının səhvlərini aşkar edən, böyük alim, mütəfəkkir və ədibdir. O, təcrübi fizikanın əsasını qoymuş, elmdə eksperimental tədqiqat üsulu tətbiq etmişdir. Qaliley fitri istedadın əsasında Aristotel fizikasının səhvlərini göstərmiş, təbiət elmlərinin yeni təməlini qurmuş, onun gizli sirlərini açaraq, cəmiyyətin materialist dünyagörüşünün inkişafına böyük təkan vermişdir.(1.)

Xristofor Kolumbun Amerikanı kəşf etməsində Rönessansın meydana çıxmasına səbəb olan faktlardan biridir. Nəhayət gözlənilən an gəlib çatır. 1492-ci il avqustun 3-də Kolumb İspaniyanın Palos limanından uzaq səfərə çıxır. Onun komandası 90 nəfərdən və 3 gəmidən: "Santa Mariya", "Pinta" və "Ninya" gəmilərindən ibarət idi. 1492-ci ilin oktyabrının 12-də gecə yarı Matros Rodrigo "quru" deyərək qışqırmağa başlayır. Bu zaman Kolumb çox sevinir. O, guman edir ki, Hindistana dəniz yolunu artıq tapıb. Amma onların gördükləri quru sahəsi Baham adalarından biri olan Sansalvador idi. Kolumb qiymətli daş-qaş axtarışı məqsədi ilə cənuba doğru üzür və oktyabrın 29-da Kuba adasını kəşf edir. O, burada heç bir şey tapa bilmədiyi üçün yenidən üzümə başlayır və dekabrın 6-da Haiti adasını tapır. Bu zaman "Santa Mariya" gəmisi qəzaya uğrayır. O, burada 43 nəfər könüllü qoyub 1493-cü ildə İspaniyaya qayıtmaq qərarına gəlir. Həmin il martın 15-də o, İspaniyaya çatır. Birinci səyahətdən sonra onu İspaniyada yaxşı qarşılayırlar. Kolumb İspaniya kraliçasını inandıra bilir ki, yeni kəşf olunan ölkələr xəzinəyə külli miqdarda gəlir verəcək. Bundan sonra o "Baş okean admiralı" rütbəsinə yüksəlir. (2.)

Fransa və İtaliya arasında baş verən müharibələr sayəsində Rönessans Fransa krallığına daxil olur: 1-ci Fransua Leonardo da Vinci'nin əsərlərini görür və 1516-cı ildə ondan Fransaya gəlib orda işləməyi xahiş edir. Eyni zamanda işgal etdikləri ərazilərdə lüks saray arxitekturalarını mədəniyyət və incəsənətinə görə həmin üslubları öz ölkələrinə gətirdilər. Kralın xidmətində olan bəzi şəxslər – rahiblər, nəciblər, finansçılar - yalnız İtalyan sənətinə maraq göstərirdilər. Bu yeniliklər ilk növbədə İtaliyadan mərmər obyektlərin - heykəllərin, medalyonların, idxal edilməsi və bəzi heykəltəraşların gətirilməsi ilə başladı. Daha sonra, tez bir zamanda, onlar öz saraylarını (Burj, Blua, Tur) və qalalarını (Geyon, Buri, Şenonso

...) italyan motivləri əsasında tikməyə başladılar. Fransada Rönessans İncəsənəti əsl sənət nümunəsini təqdim etdi.

“İtaliyada Orta əsrlərdəki son siyasi vəziyyət belə bir fərziyyə ortaya çıxarıb ki, guya ölkədəki özünəməxsus sosial ab-hava nadir mədəni tərəqqiyə səbəb olub. İlk müasir dövrlərdə İtaliya vahid siyasi quruluşa malik deyildi. O bir sıra xırda dövlətlərə parçalanmışdı. Neapol krallığı ölkənin cənubunu, Florensiya Respublikası və Papa vilayəti mərkəzini, Genuya Respublikası və Milan Hersoqluğu şimalını və qərbi, Venesiya Respublikası isə şərqini idarə edirdilər. İrəli sürülən versiyalardan birinə görə Florensiyanın və Avropanın digər ölkələrinin əhalinin kəskin şəkildə azalması ilə nəticələnən və "Qara ölüm" adlandırılan dəhşətli taun xəstəliyinə düşər olması XIV əsr İtaliyasında insanların dünyaya baxışlarının dəyişməsinə səbəb oldu. İnsanlar dini dünya görüşünün əksinə olaraq Yerdəki həyata, ruhlar dünyası və ölümdən sonrakı həyatdan daha çox qiymət verməyə başladılar.” (3.)

Eyni zamanda iddia edilir ki, "Qara ölüm" dini mövzudakı sənət əsərlərinin yaradılmasının maliyyələşdirilməsinə də səbəb olub. Lakin bunlar heç də İtibahın nə üçün İtaliyada yarandığını tam mənada izah etmir. "Qara ölüm" pandemiya idi və yalnız İtalyanı yox, bütün Avropanı bürümüşdü. Ola bilsin İtibahın ilk olaraq İtaliyada baş verməsi yuxarıda sadalanan səbəblərin qarşılıqlı təsirinin nəticəsidir.

İtaliya bu dövrdə özünün dəniz ticarətində xüsusi yer tutan dövlətləri ilə, o cümlədən Florensiya və Venesiya Respublikaları ilə məşhur idi. Bu dövlətlərdə mövcud olan indiki demokratik sistemə bənzər quruluş və müəyyən siyasi sərbəstlik müxtəlif sahələrdə inkişafa yardımçı olurdu. Bu səbəbdən Venesiya kimi iri ticarət mərkəzlərindəki vəziyyət onları Avropanın intellektual mərkəzlərinə çevirmişdi.

Tacirlər dünyanın müxtəlif yerlərindən, xüsusilə Levantdan (Yaxın Şərq bölgəsinə verilən ad) yeni ideyalar, elmi biliklər, yazılı mənbələr gətirirdilər. Venesiya şərqlə ticarətdə Avropanın qapıları rolunu oynayır, həm də şüşə istehsalçısı kimi tanınırdısa, Florensiya ipək və cəvahirat mərkəzi hesab olunurdu. Bu var-dövlət müxtəlif ictimai və şəxsi mədəni layihələrin həyata keçirilməsinə şərait yaradır və vətəndaşların təhsil alma imkanlarını artırır.

Tarixçi Rone Remonda görə Rönessans dövrü aşağıdakı xüsusiyyətlərə görə xarakterizə olunur: məlumatların yayılmasının yeni yollarının ortaya çıxması, fundamental mətnlərin oxunması, qədim mədəniyyətin bərpası (ədəbiyyat, incəsənət, texnika), ticarət əlaqələrinin yenilənməsi, dünya haqqındakı fikirlərdə dəyişikliklər.(4.)

Rönessans bir neçə cəhətə malikdir:

- 1.İndiyə qədər qəbul edilmiş elmi və fəlsəfi ideyaları həll edən intellektual bir hərəkət olan humanizm;
- 2.Antik dövr Yunan-Latın incəsənət əsərlərindən ilhamlanan bədii Rönessans;
- 3.Dini islahat: Qərbi Avropa xristianlığını iki məzhəbə bölən protestantlıq.

Humanizm — (lat. humanitas — «insanlıq», humanus — «insani», homo — «insan») — insanın öz həyatının məzmununu və formasını müəyyən etmək hüququna və öhdəliyinə malik olduğunu iddia edən demokratik və etik həyat mövqeyidir. Humanizm insanın bilik və bacarıqlarından istifadə etməklə insani və digər ali dəyərlərə söykənən etika əsasında daha humanist cəmiyyətin yaradılmasına səsləyir. Humanizm teizm elementlərini özündə ehtiva etmir və dini dünyagörüşünü inkar edir.

Humanizm insani məsələlərdə təbiətüstü inancların hakimiyyətini tamamilə rədd edir, amma bununla yanaşı inancların özünü hədəf olaraq seçmir. Ümumi mənada ateizm və aqnostizmlə bütünləşir, amma humanist anlayış bunlara daxil deyil. Humanizm bu cür təbiətüstü güclərin varlığı ilə bir növ maraqlanmayan etik yanaşmadır. Humanizmin əsas məqsədi hər cür avtoritarlıqdan insanı azad etməkdir.(5.)

Humanizmə görə həqiqəti tapmaq insanın haqqıdır. Amma həqiqəti tapmaq yolunda mistisizm, inanclar və bu kimi məntiqlə tamamlanmayan üsullar doğru deyil. Həqiqətə edilən bu arzu gözübağlı mütləq həqiqət olaraq qəbul etmək deyil, elmi şübhəçilik və elmi üsullarla öz cavabını tapmalıdır. Avtoritarlığı və eyni zamanda həddən artıq şübhəçiliyi də rədd edərək, taleyin hadisələr üzərindəki təsirini qəbul etmir. Doğrunun və yanlışın olmasına şəxsi və ortaq elmin mənimsənilməsilə çatılabiləcəyini müdafiə edir. Bununla yanaşı humanizm insanın bütün digər canlı növlərindən daha fərqli olduğu düşüncəsini inkar edir. Humanist filosof Piter Singer "Bir çox istisna olmasına baxmayaraq humanistlərin çoxu özlərini böyük bir doqmadan azad edə bilmir. Humanistlər digər canlı növlərinə qarşı düşüncəsiz istismara qarşı çıxmalıdır" deyərək humanizmin təbiiliyi və həyatsevərliyini göstərir.

Humanizm insanın bacarıqlarına müsbət yanaşır, bununla yanaşı insan təbiətinin bütünlüklə yaxşı və

bütün insanların humanizmin müdafiə etdiyi mənəvi dəyərlərə çatabiləcəyini müdafiə etmir. Bunun üçün əzm və başqalarının köməyi də lazımdır. Humanizmin əsas hədəfi insanın inkişafı və bütün insanlar üçün həyatı yaxşılaşdırmaqdır. Humanizm gözəl işlər görməyə, indi və burada yaxşı yaşamağa və gələcəyə daha yaxşı bir dünya qoyub getməyə çalışır, sonrakı həyatda mükafatlandırılmaq üçün həyat boyu əzab çəkmək lazım deyil.(5.)

İddia edilir ki, İntibah üçün katalizator rolunu Qərbdə çoxdan unudulmuş lakin, Bizansda, İslam dünyasında və bəzi kilsə kitabxanalarında qorunub saxlanan qədim yazılı mənbələrin yenidən "kəşf edilməsi" və yunan, ərəb dillərində olan kitabların latın dilinə tərcüməsi oynamışdır.

Yunan və ərəb elmi bilikləri yalnız İspaniyadan deyil, həm də birbaşa yunan və ərəb dünyası ilə əlaqələr nəticəsində mənimsənildirdi. Yaxın Şərqdə riyaziyyat elmi sahəsində yüksək inkişafa nail olunmuşdu və bu riyazi biliklər XIII əsrdə Xaç yürüşlərinin iştirakçıları tərəfindən Avropaya gətirildi. Bizans İmperiyasının 1204-cü ildə səlibçilər və 1453-cü ildə Osmanlı dövləti tərəfindən işğalı, burada yerləşən universitetlərin bağlanması və yunan alimlərinin İtaliyaya və digər ölkələrə qaçmalarına səbəb oldu. Bu alimlər klassik yunan sivilizasiyasının biliklərini və yazılı mənbələrini də özləri ilə aparırdılar. Bu gündəlik gəlib çatan klassik yunan ədəbiyyatı və Roma hüququ nümunələri məhz Bizans vasitəsilə mümkün olmuşdur.

Fransa rənessansın tarixi üç əsas dövrə bölünür. Birinci dövr XVI əsrin əvvəllərinə təsadüf edir və 1535-ci ildə bitir. Bu dövr gənc Rənessans dövrü adlanır. Bu dövr hümanist ideyalarla, insana, ağıla, elmə, təbiətin gücünə inanmaqla xarakterizə olunur. Fransa kralı I-ci Fransua elmə və incəsənətə önəm vermiş, onun bacısı Marqerit dö Navar yazıçıları, alimləri, reformistləri müdafiə etmişdir.(6.s.9)

Gənc Rənessans dövründə gözəl əsərlər Orta əsr ənənələrinin təsiri altında yazılmışdır. Bu dövr poetik janrların, heca və qafiyələrin təşəbbüsçüsü Kleman Marot ilə yaddaşlarda qalmışdır. O, ənənəvi poetik janrları lirik hisslərlə canlandırdı, ballada, rondo janrında gözəl poetik əsərlərini yazdı.(6.s.10)

Lyon məktəbinin yaranışı Fransada Rənessans dövrünün ikinci mərhələsinə təsadüf edir. Lyon məktəbinin fəaliyyəti yüksək poetik konsepsiyanı sınaqdan çıxardı. Bu Pleyad qrupunun sayəsində oldu. Ronsard, Du Bellay, Dorat, Jodelle, Baif, Belleau et Pontus de Tyard Pleyad qrupunun üzvləri idilər. Du Bellay Pleyadın ilk doktrinasını "Fransız dilinin işıqlandırılması və Müdafiəsi" əsərini yazdı. Pleyadın yazıçıları ümid edirdilərki, ədəbi şöhrət milləti işıqlandıra biləcək və yazıçı millətini ölümsüzləşdirməyi bacaracaq. Pleyadın yazıçıları milli ənənəvi poetikaya yad olan Platon ideyasını və Petrark lirizmini təkzib edirdilər. Onlar yaşamaq sevincə, sevgiyə, təbiət gözəlliyinə əsaslanan Epikür ideyalarını təlqin edirdilər.(6.s.11)

Ədəbiyyatda Rənessansın üçüncü mərhələsi yetişmiş Rənessans adlanır. Bu mərhələ XVI əsrin son üç on illiyini əhatə etmişdir. Həmin dövrdə Nant müqaviləsindən sonra dini müharibələr sona çatdı. Ədəbiyyatda boşluq yarandı. Bu dövr yazıçı və şairlərinin bir çoxu ictimai siyasi hadisələrə səfərbər olmuşdular. Protestant yazıçılar poeziyada poetik üslubu, surətləri, problemləri, mövzuları yeniləməyə çalışırdılar. Pleyad epikürçülərinin reformasiyası ciddi ideologiya üçün artıq yararsız hesab olunurdu. Dini fanatizm poetik mənbə kimi İncil və Qədim Nəsihətnaməni seçdi. Gənc Rənessans dövrü Fransua Rable, Bonnavantur dö Perie, Marqerit dö Navar kimi daha parlaq hekayəçilər yetişdirdisə, yetişmiş Rənessans mərhələsində tarixi, tərbiyəvi və ictimai-siyasi problemlərə həsr olunmuş pamfletlər və xatirələr yazmağa üstünlük verilmişdir.

Bu dəyişiklik nəsrin inkişafına təkan verdi. Mişel dö Monteynin "Essələr"i bu dövr üçün xüsusi bir yer tutur. İnsan, onun xarakteri və adətləri, onun rəftarı və tərbiyəsi, onun ağılı və düşüncəsi Monteynin əsərinin əsasını təşkil edirdi. Monteyn öz əsərlərində daha heç bir çərçivəyə sığmayan bəşəri təbiətin mümkünlüklərini, ağılın müstəqilliyini elan edirdi.(6.s.13)

Rənessans dövründə ədəbiyyatda poeziya, hekayə, esse janrları mövcud idi. Kleman Maro Ovid və Petrarkı tərcümə etdi. O, orta əsr poetik formalarından Rənessans dövrünə xas olan epitr, eleqiya, sonet janrlarına keçdi.(7.s.16) Bu janrlar poeziyaya aid idi.

"Pantagruel, Gargantua" Rablenin dahiliyini aşkara çıxartdı. Müəllif hümanist ideyalarla cəsarətlə çıxış etmişdir.

Marqerit dö Navar Bokasın "Dekameron" əsərindən təsəvvürlənərək "Heptameron" əsərini yazmışdır. O, bu əsəri tarixi xronologiya ilə yazmışdır.

Jan Kalvən "Xristian dininin təşkili" adlı əsərində Reformasiyanı müdafiə edir.

Mişel Monteyn öz "Essələr"ində düşüncə azadlığını araşdırır. O, yazırki, "Kitabımın materialı

özüməm”(7.s.17)

Ədəbiyyat siyahısı

1.https://az.wikipedia.org/wiki/Qalileo_Qaliley

2.https://az.wikipedia.org/wiki/Xristofor_Kolumb

3.https://az.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ntibah_d%C3%B6vr%C3%BC

4.<https://fr.wikipedia.org/wiki/Renaissance>

5.<https://az.wikipedia.org/wiki/Humanizm>

6.Anthologie de la littérature française. Du XVI e siècle. Sabaneva. M.K. Prosveşeniye, 1974

7.Littérature progressive du français. N.Blondeau.CLE International. 2004

Резюме

Причины и аспекты европейского ренессанса

Ренессансный период, который существовал в 14-16 веках, является очень важным периодом в истории Европы. В то время Мартен Лютер, один из величайших реформаторов церкви, выступил против лживого верующего и духовенства, добившись значительных успехов в литературе и искусстве.

В европейской истории Рёссанс получил итальянского художника Вазари. Ренессанс был возведен в Италии в XIV веке, затем в XV веке в Германии, затем в 16 веке в Европе. Появление европейского ренессанса привело к значительным событиям. По этим причинам наиболее важным является изобретение печатной машины. В 1453 году изобретение Гутенбергом печатной машины имело решающее значение для того периода, и еще одним важным фактом возникновения периода возрождения стало то, что турки прервали торговлю между Западом и Азией благодаря завоеванию Константинополя (современный Стамбул) в 1453 году. Открытие польского астронома, математика и экономиста Николая Коперника сыграло важную роль в преобразовании науки и философии в правильное русло. В. Галилея сыграла важную роль в открытии телескопа для Rönnesans. Христофор Колумб - один из факторов, который привел к появлению Ренессанса в открытии Америки. Ренессанс входит в королевство благодаря войнам между Францией и Италией.

Ренессанс имеет несколько аспектов:

1. Гуманизм, интеллектуальное движение, которое до сих пор решало научные и философские идеи;
2. Художественный ренессанс, вдохновленный греко-латинскими эпохами искусства;
3. Реинституционализм: протестантизм разделяет западноевропейское христианство на две религии.

Summary

Causes and aspects of European Renaissance

The Renaissance period, which existed in the 14th and 16th centuries, is a very important period in the history of Europe. At that time Marten Luther, one of the greatest reformers of the church, came out against the lying believer and the clergy, causing great advances in literature and art. In the European history, Rönnesans was given Italian artist Vazari. The Renaissance was erected in Italy in the XIV century, then in the XV century in Germany, then in the 16th century in Europe. The emergence of European Renaissance has led to significant events. For these reasons, the most important is the invention of the printing machine. In 1453, Gutenberg's invention of the printing machine was crucial for the period. Another important fact for the emergence of the period of re-emergence was the fact that the Turks broke the trade between West and Asia thanks to the conquest of Constantinople (present-day Istanbul) in 1453. The discovery of the Polish astronomer, mathematician and economist Nicola Copernic played an important role in transforming science and philosophy into the right direction. Q. Galilee played an important role in the discovery of the telescope for Rönnesans. Christopher Columbus is one of the factors that led to the emergence of Renaissance in America's discovery. Renaissance enters the kingdom thanks to wars between France and Italy. Renaissance has several aspects:

1. Humanism, an intellectual movement that has so far resolved scientific and philosophical ideas;
2. Artistic Renaissance, inspired by Greek-Latin art eras;
- 3.Reinstitutionalism: Protestantism divides Western European Christianity into two religions.

Rəyçi : prof. Ə Zeynalov